

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра спеціальної освіти

Затверджено
на засіданні кафедри спеціальної освіти
факультету педагогічної освіти
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № _1_ від _28.08.2022 р.)

Завідувач кафедри __ проф. Островська К.О.

Силабус з нормативної дисципліни «Онтогенетичні аспекти мовлення»,
що викладається в межах ОПП «Логопедія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти

Львів 2022 р.

Назва дисципліни	Онтогенетичні аспекти мовлення
Адреса викладання дисципліни	м. Львів, вул. Туган-Барановського, 7
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Факультет педагогічної освіти, кафедра спеціальної освіти
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	01 Освіта / Педагогіка 016 Спеціальна освіта
Викладач (-і)	Островська Катерина Олексіївна, доктор психологічних наук, професор кафедри спеціальної освіти
Контактна інформація викладача	ел. пошта:
Консультації з питань навчання по дисципліні відбуваються	Вівторок 11.30-13.00 (кафедра спеціальної освіти, вул. Туган-Барановського, 7)
Сторінка курсу	
Інформація про дисципліну	Курс «Онтогенетичні аспекти мовлення» має чітку професійну спрямованість підготовки майбутніх фахівців, які зорієнтовані на роботу із дошкільниками та учнями початкових класів із різноманітними, в т.ч. і важкими порушеннями мовлення та дітьми із різними нозологіями у дошкільних, загальноосвітніх,

	загальноосвітніх закладах з інклюзивним та інтегрованим навчанням, загальноосвітніх спеціальних закладах. Навчальна програма з дисципліни «Онтогенетичні аспекти мовлення» тісно пов'язана з вивченням найбільш складних аспектів методики викладання логопедичної проблематики і представляє поглиблений курс в складі теоретичної та практичної підготовки спеціаліста.
Коротка анотація дисципліни	Дисципліна «Онтогенетичні аспекти мовлення» є нормативною дисципліною зі спеціальності <u>016 Спеціальна освіта</u> для освітньої програми яка викладається в <u>5</u> семестрі в обсязі <u>5</u> кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та завдання дисципліни	<p>Метою нормативної дисципліни «Онтогенетичні аспекти мовлення» є формування та систематизація професійних компетентностей студентів з проблем організації та змісту логопедичної і методичної допомоги дітям і дорослим в Україні, з проблем диференційної діагностики мовленнєвих порушень дітей з метою правильного відбору дітей при комплектуванні груп спеціальних логопедичних установ; формування особистісних якостей майбутнього фахівця спеціальної освіти, оволодіння сучасними методами навчання та виховання дітей з психофізичними порушеннями розвитку.</p> <p>Завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розширити та поглибити знання з логопедії на основі вивчення теоретико-методологічних першоджерел; здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі і практичні проблеми у галузі спеціальної та інклюзивної освіти або у процесі професійної діяльності (корекційній навчально-виховній, навчально-реабілітаційній); - здатність створювати команду в корекційно-педагогічному середовищі, мотивувати її членів та досягати спільних цілей; - сформувати у студентів професійні компетентності щодо організації та планування логопедичної і методичної роботи у різних типах установ Міністерства освіти і науки, соціального забезпечення та закладах Міністерства охорони здоров'я; - сприяти формуванню відповідального ставлення до ролі фахівця спеціальної освіти, прагнення поповнювати свої знання, підвищувати професійну майстерність, уміння навчати дітей з психофізичними порушеннями (залежно від нозології) у навчально-виховному, реабілітаційному процесі незалежно від типу закладу і форми організації навчально-виховної діяльності на рівні сучасних вимог до компетентності спеціаліста.

**Література для вивчення
дисципліни**

1. Вступ до спеціальності: Логопедія (Текст): навчальний посібник / І.М. Омельченко, В.В. Тарасун, Л.О. Федорович. – Кременчук: Християнська Зоря, 2011. – 416 с.
2. Гаврилова Н.С. Порушення фонетичного боку мовлення у дітей. Монографія. / Н.С. Гаврилова.- Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друк-Сервіс», 2011. – 200 с.
3. Даниелс Е. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. // Е. Даниелс, К.Стаффорд. – Львів: Т-во «Надія», 2000.– 255 с.
4. Дегтяренко Т.М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: [навчальний посібник] / Т.М. Дегтяренко, Л.С. Вавіна. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2008. – 302 с.
5. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» // Відомості Верховної Ради.– 1991. – № 2. – С. 252-258.
6. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: [навч.-метод. посібник] / А.А. Колупаєва, Н.З. Софій, Ю.М. Найда та ін./ За заг. ред. Л.І. Даниленко. – К.: 2007 – 127 с.
7. Колупаєва А.А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку у загальноосвітні навчальні заклади: [монографія] / Алла Анатоліївна Колупаєва. – К.: Педагогічна думка, 2007. – 458 с.
8. Концепція спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в найближчі роки та перспективу. – К., 2003.
9. Концепція державного стандарту спеціальної освіти дітей з особливими потребами. – Київ, 1999.
10. Логопедія. Підручник, друге видання, перероблене та доповнене. За ред. М.К.Шеремет. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 672 с. 22.
11. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
12. Марченко І. С. Педагогічні заходи з формування комунікативної поведінки дітей із дизартрією при ДЦП: навч.-метод. посібник / І. С. Марченко, О. Г. Тюленева. – К.: Слово, 2013. – 96 с.
13. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / О.Л. Кононко, З.П. Плохій, А.М. Гончаренко [та ін.]. – К.: Світич, 2009. – 208 с.
14. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: [підручник] / Віктор Миколайович Синьов. – Частина І – Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 238 с. 29.
15. Синьов В.М. Основи дефектології: [навч. посібник] / В.М.Синьов, Г.М. Кобернік. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.

	<p>16. Тарасун В.В. Логодидактика: [навч. посібник] / Валентина Владимировна Тарасун. – К.: НПУ, 2004. – 348 с.</p> <p>17. Шеремет М.К., Ревуцька О.В. Логопедія (корекційна робота при дислалії): навчальний посібник. / М.К. Шеремет, О.В. Ревуцька – К. 2009. – 244 с.</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>32 години аудиторних занять. З них 16 годин лекцій, 16 годин практичних занять (для студентів денної форми навчання)</p> <p>8 годин аудиторних занять. З них 2 години лекцій, 6 годин практичних занять (для студентів заочної форми навчання)</p>
<p>Компетентності та програмні результати навчання (за освітньою програмою)</p>	<p><i>Загальні компетентності</i></p> <p>ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p> <p>ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК-8. Здатність працювати в команді.</p> <p><i>Спеціальні (фахові, предметні) компетентності</i></p> <p>СК-1. Усвідомлення сучасних концепцій і теорій функціонування, обмеження життєдіяльності, розвитку, навчання, виховання і соціалізації осіб з особливими освітніми потребами.</p> <p>СК-5. Здатність реалізовувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення.</p> <p>СК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.</p> <p>СК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p> <p><i>Програмні результати навчання (за освітньою програмою)</i></p> <p>РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.</p> <p>РН11. Застосовувати у професійній діяльності знання про методики, технології, форми і засоби реабілітації та корекційно-розвивального навчання дітей з особливими освітніми потребами.</p> <p>РН15. Застосовувати у професійній діяльності сучасні універсальні та спеціалізовані інформаційні системи та програмні продукти; бібліотечні ресурси та технології, зокрема електронні; спеціальну</p>

	<p>апаратуру та інструменти.</p> <p>РН17. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.</p>
Ключові слова	<p>Мовлення, технічні засоби навчання, дистанційне (онлайн) навчання, змішане навчання, інформаційне дрібна моторика, культура мовлення, інтонація, артикуляція, експресія, фонетика, онтогенез, перцепція, ритм, мелодика, темп мовлення, просодика, фонематичний слух, центральні органічні форми мовленнєвих порушень, дизартрія, афазія, алалія, аграфія, дисграфія, логоневроз</p>
Формат курсу	Очний, заочний
теми	ДОДАТОК (схема курсу)
Підсумковий контроль, форма	залік
Пререквізити	<p>Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін «Педагогіка та спецпедагогіка», «Логопедія», «Спеціальна освіта», «Патопсихологія», «Лінгвістика», «Вікова психологія»</p>
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	<p>При викладанні навчальної дисципліни використовуються різноманітні методи та техніки – як традиційні, так і сучасні (особистісно-орієнтовані, інформаційно-комунікаційні тощо). При цьому навчання є студентоцентричним та здійснюється через залучення до активної практичної діяльності. Зокрема, для активізації навчального процесу передбачено застосування інтерактивних методів навчання з використанням новітніх мультимедійних технологій (робота при логопедичних обстеженнях, командна робота).</p> <p>Вивчення навчальної дисципліни передбачає використання різноманітних методів та технік викладання і навчання:</p> <p><i>Пояснювально-ілюстративний метод:</i> лекція у формі розповіді – для пояснення складного теоретичного та (або) великого за обсягом навчального матеріалу.</p> <p><i>Репродуктивний метод:</i> відтворення і повторення способу діяльності за сформованим динамічним стереотипом дій – для засвоєння основних понять.</p> <p><i>Активні методи навчання:</i> послідовна й цілеспрямована постановка перед студентами завдань,</p>

	<p>розв'язуючи які вони активно засвоюють нові знання.</p> <p><i>Метод проблемного викладу навчального матеріалу:</i> створення проблемних ситуацій, надання допомоги студентам під час аналізу та подальшого спільного розв'язання поставлених завдань.</p> <p><i>Частково-пошуковий (евристичний) метод:</i> залучення студентів до самостійного розв'язання пізнавального завдання. При цьому студенти опановують різні способи пошуку інформації, формують переконаність в істинності нових знань, аналізують достовірність отриманих результатів та можливі помилки та труднощі.</p> <p><i>Дослідницький метод:</i> залучення студентів до самостійного розв'язання завдання наукового характеру з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.</p> <p><i>Наочні методи:</i> ілюстрування, демонстрування, комп'ютерна презентація тощо.</p> <p><i>Робота з навчально-методичною літературою,</i> науковими джерелами і електронними ресурсами (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату).</p> <p><i>Методи організації самостійної роботи:</i> розв'язання завдань, виконання проєктів, індивідуальних і командних творчих завдань.</p> <p>Лекції органічно поєднуються не лише з практичними заняттями, а й із самостійною роботою, яка полягає в самостійному опрацюванні теоретичного матеріалу, підготовці до практичних занять, пошуку необхідної інформації, підборі та огляді літературних джерел за заданою тематикою, виконанні індивідуальних завдань тощо. При цьому в освітньому процесі передбачено використання спеціальних методів, більш характерних для науково-дослідної роботи – експертного оцінювання, систематизації, екстраполяції, «мозкового штурму» тощо. В багатьох випадках такі методи є найбільш оптимальними для розв'язання конкретних навчальних завдань.</p>
<p>Необхідні обладнання</p>	<p>Мультимедійний проєктор, ПК з доступом до мережі Інтернет, маркери.</p>
<p>Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)</p>	<p>Робота на 8 практичних заняттях: 40 балів Підготовка 1 індивідуального проєкту – 20 балів Підготовка 1 групового проєкту – 20 балів МКР – 20 балів</p>
<p>Питання до заліку</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст корекційної освіти та його сутність. 2. Онтогенетичні аспекти мовлення. 3. Дати характеристику принципів та методів обстеження мовлення. 4. Дисграфія. Класифікація дисграфії, види.

	<ol style="list-style-type: none"> 5. Дислексія. Класифікація дислексій. 6. Охарактеризувати мовну функціональну систему. 7. Логопедична робота з подолання фонетичних помилок. Фонетична сторона мовлення (етапи) 8. Будова центрального мовного апарату. 9. Методика корекційної роботи при ЗНМ . 10. Функції центрального мовного апарату. 11. Поняття про ЗНМ. Психолого-педагогічна характеристика дошкільників із ЗНМ. 12. Будова периферичного мовного апарату. 13. Організація корекційної роботи з подолання алалії. 14. Функції відділів периферичного апарату. 15. Корекційна робота при ринолалії. 16. Дислалія. Визначення, причини виникнення. Класифікація дислалії. 17. Корекційна робота при ринолалії в післяопераційний період. 18. Види недоліків вимови звуків при дислалії. Прояв порушень звуковимови в мовленні дитини. 19. Методика подолання заїкання в учнів молодших класів. 20. Афазія. Класифікація афазій. 21. Корекційна робота з дітьми із дизартричними порушеннями. 22. Дизартрія. Класифікація дизартрії. 23. Логопедична робота з подолання оптико-просторових та графічних помилок. 24. Логопедична робота з подолання лексико-граматичних помилок. 25. Причини функціональних і органічних порушень голосу. 26. Типи патологічних помилок при дисграфії та дислексії. 27. Розкрийте поняття мови та мовлення. Види мовлення. 28. Комунікативні бар'єри та шляхи їх подолання.
Опитування	По завершенню курсу студентам надано анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу.

ДОДАТОК
Схема курсу

Тиж.	Тема, план, короткі тези	Форма діяльності (заняття)* *лекція, дискусія, групова робота)	Література.*** Ресурси в Інтернеті	Завдання, год.	Термін виконання
------	--------------------------	---	---------------------------------------	----------------	------------------

1.	Тема 1. Онтогенетичні аспекти мовлення. Мовлення і мислення. Основні структурні компоненти мовлення.	Лекція, 2 год.	2,4,6 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції.	1 тиждень
2.	Тема 1. Онтогенетичні аспекти мовлення. Мовлення і мислення. Основні структурні компоненти мовлення.	Практичне заняття, 2 год.	2,4,6 Інтернет-ресурси	Розкрити питання: 1. Онтогенетичні аспекти мовлення. 2. Принципи дослідження мовлення. 3. Взаємозв'язок дрібної моторики та мовлення. 4. Основні структурні компоненти мовлення.	2 тиждень
3.	Тема 2. Мовна функціональна система	Лекція, 2 год.	1,4,10 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції.	3 тиждень
4.	Тема 2. Мовна функціональна система	Практичне заняття, 2 год. Виконання індивідуального завдання.	1,4,10 Інтернет-ресурси	1. Мовлення як функціональна система. 2. Будова центрального мовного апарату. Функції центрального та периферичного мовного апарату. 3. Вплив органічних захворювань на розвиток мовлення. 4. Корекційні вправи для розвитку мовлення дітей дошкільного віку.	4 тиждень
5.	Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дітей із ЗНМ.	Лекція, 2 год.	1, 5, 7, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	5 тиждень
6.	Тема 3. Психолого-педагогічна характеристика дітей із ЗНМ.	Практичне заняття, 2 год. Виконання індивідуального	1, 5, 6, 7, 9 Інтернет-ресурси	1. Поняття загального недорозвитку мовлення. 2. Психолого-педагогічна характеристика дітей із ЗНМ.	6 тиждень

		завдання.		3. Методика корекційної роботи при ЗНМ. 4. Рекомендації батькам та педагогам щодо роботи з дітьми із ЗНМ	
7.	Тема 4. Порушення звуковимови у дітей	Лекція, 2 год.	1, 5, 8, 9 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції.	7 тиждень
8.	Тема 4. Порушення звуковимови у дітей	Практичне заняття, 2 год. Презентація. Робота у малих групах	1, 5, 8, 9 Інтернет-ресурси	1. Види недоліків вимови звуків при дислалії. 2. Методики діагностики мовлення 3. Психолого-педагогічна характеристика дитини із заїканням. 4. Методика подолання заїкання в учнів молодших класів.	8 тиждень
9.	Тема 5. Логопедична робота з подолання лексико-граматичних помилок	Лекція, 2 год.	2, 12,16,17 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	9 тиждень
10.	Тема 5. Логопедична робота з подолання лексико-граматичних помилок	Практичне заняття, 2 год. Дискусія.	2,12,16,17 Інтернет-ресурси:	1. Логопедична корекція із подолання оптико-просторових та графічних помилок. 2. Логопедична робота з подолання лексико-граматичних помилок. 3. Сучасні технології логопедичної корекції. 4. Корекційні вправи із подолання лексико-граматичних помилок.	10 тиждень
11.	Тема 6. Функціональні і органічні порушення голосу.	Лекція, 2 год.	2, 4, 10 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	11 тиждень

12.	Тема 6. Функціональні органічні порушення голосу	Практичне заняття, 2 год.	2, 4, 10 Інтернет-ресурси	Розкрити питання: 1. Причини функціональних і органічних порушень голосу. 2. Види порушень голосу. 3. Корекція порушень голосу. 4. Корекційні вправи із подолання порушень голосу.	12 тиждень
13.	Тема 7. Взаємодія видів мовленнєвої діяльності як основа формування і розвитку мовлення	Лекція, 2 год.	2,4,8,10 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	13 тиждень
14.	Тема 7. Взаємодія видів мовленнєвої діяльності як основа формування і розвитку мовлення	Практичне заняття, 2 год. Робота у групі.	2,4,8,10 Інтернет-ресурси	1. Види мовлення 2. Взаємозв'язок мовлення, інтелекту та когнітивних функцій. 3. Особливості розвитку усного та внутрішнього мовлення у дошкільному дитинстві. 4. Рекомендації щодо розвитку мовлення у дошкільному дитинстві.	14 тиждень
15.	Тема 8. Особливості розвитку комунікативних навичок у дітей молодшого шкільного віку.	Лекція, 2 год.	4, 12, 16 Інтернет-ресурси	Опрацювати матеріали лекції	15 тиждень
16.	Тема 8. Особливості розвитку комунікативних навичок у дітей молодшого шкільного віку.	Практичне заняття, 2 год. Виконання групового проєкту.	4, 12, 16 Інтернет-ресурси	Розкрити питання: 1. Види спілкування. 2. Міжособистісна бесіда. 3. Комунікативні групи. 4. Бар'єри комунікації та шляхи їх подолання.	16 тиждень
17.	Презентація індивідуального та командного проєкту	Представлення презентацій			17 тиждень